

OSZTÁLYOZÓVIZSGA – TEMATIKA

10. évfolyam

A pápaság és a német-római császárok küzdelme	Az egyház és az egyházi birtokok szerepének felismerése a Német-római Császárság hatalmi rendszerében. Az investitúraharc szerteágazó hatásainak (hatalmi, kulturális, jogi) megértése. A világi hatalomtól független egyházi hatalom jelentőségének, Európa politikai és társadalmi fejlődésére gyakorolt hatásának megértése. A Német-római Birodalom szétesésének tanulmányozása, a politikai és hatalmi következmények megértése.	F: investitúra, kiközösítés, wormsi konkordátum, inkvizíció, eretnek, kolduló rendek, Német Aranybulla, választófejedelem N: VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos É: 1077, 1122, 1215, 1273, 1278, 1356 T: Cluny, Német-római Birodalom, Canossa, Worms, Morvamező, Svájc
A keresztes hadjáratok	A hadjáratok megindulásához vezető okok megértése. A társadalom felépítése, a gazdaság, a technikai fejlettség és az események menete közötti összefüggés felismerése. A hadjáratok társadalmi, gazdasági és kulturális hatásainak megértése és felismerése.	F: zarándok, ereklye, keresztes hadjáratok, lovag, távolsági kereskedelem N: II. Orbán, Oroszlánszívű Richárd, Szaladin É: 1095, 1202–1204 T: Szentföld, Velence, Genova
A városok kialakulása	A középkori gazdasági fellendülés társadalmi, gazdasági és kulturális összetevőinek felismerése. A városi önkormányzat felépítésének és a feudális társadalomban betöltött szerepének megértése. A távolsági kereskedelem szerepének megértése, a természeti, társadalmi és politikai tényezők városfejlődésre gyakorolt hatásának felismerése.	F: technikai forradalom, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, remekmunka, konkurencia É: XI–XIII. század T: Hanza-városok, a levantei és a Balti-tengeri kereskedelem útvonala, Champagne, Flandria, Milánó, Firenze
A rendiség születése	Az általános és az egyedi vonások felismerése és megértése az angol és a francia fejlődés menetében. A rendi fejlődést meghatározó társadalmi, gazdasági és kulturális összetevők felismerése. A rendi dualizmus működésének megértése és bemutatása konkrét példákon keresztül.	F: rendiség, rendi dualizmus, rendek, rendi gyűlés, törvényhozó és végrehajtó hatalom N: I. (Hódító) Vilmos, II. Henrik, I. Edward, II. Fülöp Ágost, I. (Szép) Fülöp É: 1215, 1295, 1302 T: Párizs, London
Válság és fellendülés. Nyugat-Európa a XIV–XV. században	A földrajzi és a társadalmi környezet egymásra hatásának felismerése. A demográfiai tényezők jelentőségének felismerése. A válsághoz vezető okok és a válság következményeinek megértése. Nagy időtávlatokat átívelő folyamatok általános és egyedi vonásainak és következményeinek felismerése.	F: pestis, százéves háború, rózsák háborúja, válság és fellendülés, reconquista N: Jeanne d’Arc, VII. (Tudor) Henrik, Kasztíliai Izabella, Aragóniai Ferdinánd É: XIV. század, 1337–1453, 1479, 1492 T: Kasztília, Aragónia
Közép-Európa I. Csehország és	Közép-Európa fogalmának elemzése több megközelítésből.	F: hospes, husziták, táboríták, kelyhesek, szekérvár, két szín alatti áldozás

a huszitizmus	A hospesmozgalom és a gazdasági-társadalmi fejlődés kapcsolatának megértése, a konfliktusforrások felismerése. A huszita tanok általános és egyedi vonásainak felismerése.	N: Husz János, IV. Károly, É: 1414–1418, 1434 T: Konstanz, Prága, Lipany
Lengyelország és Kelet-Európa	A közép-európai fejlődés sajátosságainak felismerése a lengyel történelemben. A természeti tényezők Kelet-Európa történetére gyakorolt hatásának felismerése. A mongol terjeszkedés okainak és hatásainak megértése. Az orosz despotizmus jellemzőinek, a mongolokkal szembeni térnyerés okainak felismerése.	F: kancellária, perszonál-unió, szolgáló nemesek, despotizmus N: III. (Nagy) Kázmér, III. Iván É: 1410, 1240, 1480 T: Grünwald, Krakó, Moszkva, Kazany, Krími Kánság
A Balkán és az Oszmán Birodalom	A balkáni fejlődés sajátosságainak felismerése. Az Oszmán Birodalom hatalmi-társadalmi felépítésének megértése és azok hatásainak felismerése. Az oszmán terjeszkedés sajátosságainak felismerése.	F: szultán, janicsár, szpáhi, szolgálati birtok, khász birtok, kádi, defter, vilajet N: I. Murád, II. Mohamed É: 1389, 1453 T: Konstantinápoly, Rigómező, Balkán, Kis-Ázsia
A középkor művelődése	A skolasztika jellemzőinek megértése. Aquinoi Szent Tamás szerepének megértése, jelentőségének felismerése. Az egyetemek kialakulásához vezető társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok felismerése, az egyetemek jelentőségének megértése. A lovagi kultúra jellemzőinek felismerése. A korstílusok fő vonásainak azonosítása.	F: skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, román stílus, gótika, hét szabad művészet, fakultás, humanizmus, reneszánsz N: Aquinoi Szent Tamás É: X–XII. század, XII–XV. század, XIV–XVI. század T: Konstantinápoly, Rigómező, Balkán, Kis-Ázsia

A magyar királyság első százada	A magyar egyházszervezet felépítésének és a magyar királyság megszilárdulásában játszott szerepének megértése. A vármegyerendszer felépítésének és szerepének megértése. A XI. századi trónharcok és a gazdasági, társadalmi és államfejlődés közötti összefüggések megértése.	F: királyi vármegye, várnépek, várjobbágyok, hiteles hely, káptalan, dukátus, pogánylázadás N: I. (Szent) István, Orseolo Péter, Vazul, Gellért, I. András, I. Béla, Salamon, Géza É: 1046, 1051, 1052 T: Fehérvár, Pozsony, Esztergom
Az új rend megszilárdítása	A társadalmi átalakulás okainak és jellemzőinek megértése. László és Kálmán tevékenységének, az új rend megszilárdulásának megértése. Az európai és a magyar modell hasonlóságainak és különbségeinek felismerése.	F: szentté avatás, lesüllyedés, kóborlók N: Szent László, Könyves Kálmán, III. Béla É: 1077–1095, 1095–1116, 1172–1196 T: Horvátország, Dalmácia, Erdély

A királyi hatalom megrendülése	A gazdasági és társadalmi átalakulás és a királyi hatalom helyzete közötti összefüggés megértése. II. András szerepének értékelése. Az Aranybulla-mozgalom összetevőinek feltárása, a bulla jelentőségének felismerése.	F: bán, vajda, nádor, regálé, szerviens, báró, Aranybulla, Szent Korona N: II. András É: 1205–1235, 1222 T: Halics
A tatárjárás	A katasztrófához vezető belső és külső tényezők feltárása, összevetése és értékelése. A tatárjárás eseményeinek megismerése. A tatárjárás demográfiai, etnikai, gazdasági, társadalmi és politikai következményeinek feltárása és megértése.	F: nemes, székelyek, kunok, szászok N: IV. Béla, Batu kán, Kötöny É: 1241–1242, 1241. ápr. 11. T: Vereckei-hágó, Muhi, Trau, Buda
A királyi hatalom meggyengülése	A királyi hatalom meggyengülésének értékelése (pozitív és negatív hatások). A XIII. századi magyar társadalomszerkezet sajátosságainak megértése, összevetése a nyugati modellel. A tartományúri hatalom kialakulásának és következményeinek felismerése.	F: bandérium, familiaritás, tartományúri hatalom, nemesek, nemesi vármegye N: Kézai Simon, IV. (Kun) László, III. András É: 1267, 1278, 1301 T: Morvamező
I. Károly, a reformer király	A tartományúri hatalom felszámolásának magyarázata (gazdasági, társadalmi és személyi okok). A megszilárduló királyi hatalom gazdasági és politikai alapjainak megértése. A dinasztikus vonások felismerése Károly külpolitikájában.	F: harmincad, kapuadó, bányaváros, urbura, honor-birtok, pénzverési monopólium, aranyforint N: Csák Máté, Károly Róbert, Garaiak É: 1308–1342, 1312, 1321 T: Temesvár, Rozgony, Körmöcbánya, Selmezbánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld
Az Anjouk fénykora és bukása	Nagy Lajos külpolitikájának elemzése (dinasztikus okok, gazdasági és társadalmi háttér). E külpolitika értékelése. Az 1351-es törvények lényegi vonásainak megértése, a dokumentum elhelyezése a magyar társadalom- és jogtörténetben. A királyi hatalom helyzete és a társadalmi-politikai változások közötti összefüggések megértése.	F: úriszék, pallosjog, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, háramlási jog, ligák, szabad királyi város N: Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Ozorai Pipó É: 1342–1382, 1351, 1397–1437 T: Moldva, Kassa

Harcban a törökkel	Az oszmán despotizmus és a magyar rendi állam helyzetének összehasonlítása. A magyar rendiség sajátosságainak felismerése. Hunyadi János politikai és hadművészeti jelentőségének megértése. Hunyadi törökellenes harcainak értékelése (a siker okainak feltárása, az eredmények értékelése).	F: végvári rendszer, kormányzó, ütközőállam, portya, ligauralom N: I. Ulászló, Hunyadi János, Habsburg Albert É: 1396, 1443–1444, 1444, 1448, 1456 T: Nikápoly, Nándorfehérvár, Várna, Marosszentimre
Hunyadi Mátyás a rendek élén	Mátyás és a rendek viszonyának megértése. Az uralkodói reformok okainak megértése. Az uralkodói jövedelmek változása és a gazdasági-társadalmi háttér változása közötti összefüggés felismerése. A rendi központosítás jellemzőinek feltárása.	F: füstpénz, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, koronavám N: Szilágyi Mihály, Hunyadi László, V. László, Hunyadi Mátyás, Vitéz János, Kinizsi Pál, Magyar Balázs É: 1458-1490, 1463 T: Bosznia, Jajca
Hunyadi Mátyás, a reneszánsz uralkodó	A fényes királyi udvar fenntartása és a kultúra támogatása okainak, politikai jelentőségének felismerése. A mátyási külpolitika jellemzőinek feltárása és értékelése különböző szempontok szerint. A dinasztialapítás fontosságának felismerése, és kudarcának értékelése. Mátyás személyiségjegyeinek feltárása.	F: corvina N: Báthori István, Bonfini, Galeotto Marcio, Janus Pannonius É: 1476, 1479, 1486 T: Szabács, Kenyérmező, Szilézia, Bécs
A középkori magyar művelődés	A középkori magyar művelődés keleti és nyugati gyökereinek felismerése. A magyarországi írásbeliség jellemzőinek megismerése. Korstílusok Magyarországon – az általános és a sajátos vonások felismerése. A magyar történeti munkák számbavétele, a történetírás jellemzőinek feltárása.	F: geszta, oklevél, legenda, Gesta Hungarorum, Képes Krónika N: Anonymus, Kézai Simon, Thuróczy János É: 1200 körül, 1280-as évek T: Pécs, Óbuda, Pozsony, Zsámbék, Ják

A nagy földrajzi felfedezések	A természeti környezet történelemformáló hatásainak árnyalt megértése. A felfedezések okainak és körülményeinek megértése. A kultúrák egymásra hatásának sokrétű megközelítése. A világkereskedelem kialakulásának feltárása és hatásainak számbavétele.	F: gyarmat, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, árforradalom, iránytű, inkák, aztékok N: Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, Bartolomeo Diaz, Amerigo Vespucci, Cortez É: 1487, 1492, 1498, 1519–1521 T: portugál és spanyol gyarmatok
Reformáció és katolikus megújulás	A reformáció kibontakozásának megértése (gazdasági, társadalmi és hitéleti vonatkozások). A lutheri reformáció főbb elemeinek azonosítása. A kálvini irányzat jellemzőinek elkülönítése. A katolikus megújulás főbb jellemzőinek feltárása. A reformáció és a katolikus megújulás kulturális, társadalmi és politikai hatásainak feltárása.	F: búcsúcédulák, reformáció, protestáns, evangélikus, református, eleve elrendelés, unitárius (antitrinitárius), augsburgi vallásbéke, ellenreformáció, jezsuiták, tiltott könyvek jegyzéke, barokk N: V. Károly, Luther, Bölcs Frigyes, Kálvin, Servet Mihály É: 1517, 1540, 1545–1563 T: Wittenberg, Genf, Trident
A spanyol Habsburgok fel-emelkedése és hanyatlása	Az abszolutizmus alapvető vonásainak azonosítása és gazdasági feltételeinek feltárása. A spanyol gazdagság és a gazdasági válság kölcsönhatásának feltárása. Az európai hatalmi viszonyok nyomon követése. A németalföldi szabadságharc társadalmi és vallási vonatkozásainak felismerése.	F: abszolutizmus, tanácsok, vetésforgó, közvetítő kereskedelem N: II. Fülöp, Alba herceg, Orániai Vilmos É: 1567, 1571, 1579, 1588, 1609 T: Németalföld, Antwerpen, Utrecht, holland gyarmatok
A Tudorok kora Angliában	A tőkés termelés kialakulásának és jellemzőinek megértése. Az új termelési formák és a társadalmi változások közötti kapcsolatok feltárása. Az angol királyi hatalom helyzete és a gazdasági-társadalmi folyamatok közötti kapcsolatok megértése. Az angol külpolitika fő vonalainak felismerése.	F: parlament, anglikán, monopólium, tőkés termelés, manufaktúra, újnemes (dzsentry), bekerítések, termelékenység N: VIII. Henrik, I. Erzsébet É: 1534, 1588 T: London
Polgárháború Angliában és az alkotmányos monarchia létrejötte	A királyi hatalom és a feltörekvő rétegek szembekerülésének megértése. A polgárháború menetének áttekintése, az egyes társadalmi és politikai csoportok azonosítása. Az alkotmányos monarchia működési elveinek megértése.	F: puritán, polgárháború, hajózási törvény, Jognyilatkozat, dicsőséges forradalom, alkotmányos monarchia, képviselő, census N: Cromwell, I. Károly, Orániai Vilmos É: 1640–1649, 1689 T: Írország, Skócia
A francia abszolutizmus	A vallásháborúk szerepének megértése. A francia abszolutizmus általános és egyedi vonásainak felismerése. XIV.	F: hugenották, türelmi rendelet, merkantilizmus, taláros nemesség, intendáns, parlamentek, reguláris hadsereg, védő-

	Lajos rendszerének áttekintése. Az abszolutizmus gazdaságpolitikájának elemzése. A francia hegemon törekvések jellemzőinek felismerése.	vámok, hegemónia N: I. Ferenc, IV. Henrik, XIII. Lajos, Richelieu, XIV. Lajos, Colbert É: 1572, 1598, 1685
A Német-római Birodalom és a Habsburgok dunai monarchiája	A Habsburg dinasztikus politika jellemzőinek feltárása. A harmincéves háború ellentéteinek és eredményeinek megértése. A hatalmi erőviszonyok változása mögött meghúzódó gazdasági, társadalmi és kulturális folyamatok feltárása.	F: örökös tartományok, tengeri hatalmak, európai hatalmi egyensúly N: I. Ferdinánd, Wallenstein, Gusztáv Adolf É: 1618–1648, 1620, 1701–1714, 1704 T: Fehérhegy, Vesztfália, Rajna
Változások Európa középső és keleti felén a XVI–XVII. században	A centrum és periféria fogalmának értelmezése. A lengyel rendiség általános és sajátos vonásainak felismerése és politikára gyakorolt hatásának megértése. Az orosz despotikus rendszer működésének megértése. Az orosz felemelkedés geopolitikai okainak feltárása. Az Oszmán Birodalom hanyatlásának ismertetése (jelenségek és okok). A hanyatlás nemzetközi következményeinek feltárása.	F: centrum, periféria, rendi anarchia, szabad vétó, melegtengeri kijáratok, cár, bojár, szolgálati birtok N: Báthori István, IV. Iván, Romanovok, Nagy Péter, I. Szulejmán, Köprülü Mehmed É: 1571, 1572, 1701–1721, T: Kazany, Boszporusz és Dardanellák, Néva, Poltava, Lepanto
Művelődés és életmód a kora újkorban	A XVI–XVII. századi világkép újszerűségének felismerése és hatásainak megértése. A változó társadalom- és államkép jellemzőinek felismerése, megértése. A mindennapok lassú átalakulásának felismerése. Az átalakuló városi élet jellemzése. Az európai régiók közötti különbségek felismerése. A társadalmi szerződés gondolatának értelmezése, a korszak jelenségeihez történő kapcsolása.	F: heliocentrikus világkép, utópiák, társadalmi szerződés N: Kopernikusz, Galilei Machiavelli, Grotius, Hobbes, Locke

Az önálló magyar királyság bukása	A rendi kormányzás következményeinek feltárása. A Dózsa-féle parasztháború okainak és következményeinek feltárása. A végvári vonal összeomlásának értékelése (okok, következmények). Az ország kül- és belpolitikai helyzetének bemutatása, a változások okainak és következményeinek megértése.	F: rákosi végzés, mezőváros, Hármaskönyv, Szent Korona-tan, örökös jobbágyság, hajdú N: II. Ulászló, Dózsa György, II. Lajos É: 1514, 1521, 1526 T: Mohács, Csele-patak,
A kiszolgáltatott ország	A két nagyhatalom erőterének határán levő ország helyzetének megértése, politikai és területi következményeinek felismerése. A magyar vezető réteg kiúttalanságának és az országegyesítési kísérletek kudarcának megértése. Az oszmán hódítás természeti, katonai és politikai összetevőinek feltárása.	F: hódoltság, végvár N: Fráter György, Dobó István, Losonczy István, János Zsigmond, Zrínyi Miklós É: 1538, 1541, 1552, 1566 T: Eger, Szigetvár, Várad, Temesvár, Drégely
A három részre szakadt ország	A hódoltság általános és sajátos viszonyainak feltárása. Az Erdélyi Fejedelemség kialakulásának kül- és belpolitikai okainak feltárása. Erdély szerepének megértése. A királyi Magyarország felépítésének, helyzetének feltárása. A magyar reformáció általános és speciális jellemzőinek feltárása. A reformáció időbeli és területi vonatkozásai.	F: kettős adózás, khász városok, parasztvármegyék, főkapitányságok, ó- és újolasz bástya, székek, Udvari Kamara, Udvari Haditanács, unitáriusok, speyeri szerződés N: Báthori István, Károli Gáspár, Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc É: 1570 T: Partium, Debrecen, Sárospatak, Gyulafehérvár
A Bocskai-szabadságharc	A tizenöt éves háború okainak és következményeinek feltárása. A török elleni háború, a rendi törekvések és a vallási kérdés összefonódásának megértése a Bocskai-szabadságharc menetében. A bécsi béke tartalmának megértése, jelentőségének felismerése. A rendek és a királyi hatalom erőviszonyainak nyomon követése, a változások okainak és következményeinek felismerése.	F: hajdú, hűtlenségi per, kompromisszum, szabad királyválasztás, bécsi és zsitvatoroki béke, hajdúszabadság N: Bocskai István, Pálffy János, Habsburg Rudolf, Habsburg Mátyás, Báthori Zsigmond É: 1591–1606, 1596, 1606 T: Gyurgyevó Győr, Mezőkeresztes, Álmosd, Kassa
Erdély aranykora és bukása	Bethlen Gábor reálpolitikájának megismerése, eszméi, gazdasági és személyi összetevőinek feltárása. Vita Bethlen politikájáról. Erdély magyarországi politikában betöltött szerepének feltárása (különösen a rendi jogok és a vallásszabadság szempontjából). Vita a rendi jogokért való küzdelem történelmi szerepéről. Erdély gazdasági és kulturális virágzásának elemzése. Az Erdélyi Fejedelemség hanyatlásának	F: nikolsburgi és linzi békék, vallásszabadság, fejedelmi központosítás N: Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Apafi Mihály É: 1613–1629, 1657, 1660 T: Lippa, Partium, a hét vármegye területe, Várad

	elemzése, következményeinek megértése.	
A királyi Magyarország a XVII. században	A magyarországi katolikus megújulás általános vonásainak és egyedi jellemzőinek feltárása. A vallási és a politikai kérdések összefonódásának megértése. Zrínyi Miklós gyakorlati és eszmei tevékenységének megismerése és megértése. A katolikus magyar főnemesség politikai kiúttalanságának megértése. A Habsburg hatalom törekvéseinek megértése, a mögöttes eszmei, politikai és gazdasági tényezők feltárása.	F: rekatolizáció, vasvári béke, kurucok N: Pázmány Péter, Zrínyi Miklós, Montecuccoli, I. Lipót, Wesselényi Ferenc, Nádasdy Ferenc, Thököly Imre É: 1635, 1664, 1670, 1681 T: Vasvár, Szentgotthárd, Sopron, Kassa
A török kiűzése Magyarországról	A török–Habsburg erőegyensúly megváltozásának elemzése (okoknak feltárása és megértése). A török kiűzésének nyomon követése, a belső és külső körülmények szembesítése. Erdély megváltozott szerepének elemzése (okok és következmények). A felszabadító háború rendek és az uralkodó viszonyára gyakorolt hatásának feltárása.	F: Szent Liga, Diploma Leopoldinum, fegyverváltás, Újszerzeményi Bizottság, karlócai béke N: Lotharingiai Károly, Savoyai Jenő, Sobieski János, É: 1683, 1686, 1687, 1691, 1697, 1699 T: Buda, Párkány, Nagyharsány, Zenta, Temesköz
A Rákóczi-szabadságharc	Az ország népesedési helyzetéről vallott nézetek megismerése. A földrajzi környezet és a társadalmi-politikai változások kölcsönhatásának vizsgálata. A magyar társadalom és gazdaság átalakulásának nyomon követése és egybevetése az európai trendekkel.	F: rendi konföderáció, trónfosztás, labanc, libertások, közteherviselés, szatmári béke, emigráció N: II. Rákóczi Ferenc, I. József, Károlyi Sándor, Pálffy János, Bercsényi Miklós, Vak Bottyán É: 1703–1711, 1705, 1707, 1708, 1711 T: Szécsény, Ónod, Sárospatak, Trencsén, Szatmár, majtényi sík, Rodostó
Művelődés és életmód a kora újkori Magyarországon	A hitélet mindennapokra és a mentalitásra gyakorolt hatásainak felismerése. A világi és az egyházi építészet áttekintése – korstílusok és politikai hatások. A háború életformáló hatásainak áttekintése.	F: dzsámi, minaret, iskoladráma N: Comenius, Misztótfalusi Kis Miklós, Apáczai Csere János, Káldi György